

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԺԱՐԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բաժնորդագիրը որոշել թողնում է բաժնորդի կամքին. կարելի է վճարել...

ԴՆԱՐԻ ԹԻԻ 4

1888 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 13

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 (Հ.Տ.)

ՇԱՐԱՊ

Կը հրատարակուի Ղ. և Շրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն...

Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia MARSEILLE (France)

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վեհ. Մակար Կարողիկոսի Թիֆլիզ ժամանելը. — Մի խղճալի ճայն Այաշ-կերտն. — Հայերի Թիֆլիս. — Ասիական Թիֆլիսի երկարողիներն. — Հայ-րեմախրական մոսկովիներն...

Վեհ. ՄԱԿԱՐ ԿԱՐՈՂԻԿՈՍԻ ԹԻՖԼԻԶ ԺԱՄԱՆԵԼԸ

Ամսոյս 15ին Թիֆլիսի հայ հասարակութիւնը բարդ ունեցաւ դիմաւորելու ամենայն հայոց կաթողիկոսին:

Արդէն մի ամբողջ ամիս է, որ լսուած էր, թէ Նորին Օծութիւնը այս ատարուայ աշխարհ մտադիր է այցելել իւր սիրած հօտին: Այս լուրն իրականութիւն ստացաւ, երբ ամսոյս 11ին Թիֆլիս արագան Առաջնորդը, Թիֆլիսից ուղեւորուելով, շտապեց զիմել Հայրապետին մինչ իւր թեմի սահմանը — մինչև Դիլիջան: Զորքը շարժի օրը լուր տարածուեց քաղաքին ազգաբնակչութեան մէջ, թէ Վեհ. Տէրը ժամանելու է քաղաքս հինգշաբթի առաւօտուն, ժամի 8ին, և ահա այդ կանուխ ժամին, Թիֆլիսի երկաթուղւոյ կայարանը արդէն լեցաւ իր անկողիններով:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Շար. Յոյ բուհն)

Շոգհեռան մէջ Ամբրիկացիներն և Անդրիկացիներն խմբովին երգած երգերն ընդհանրապէս կրօնական էին: Կիրակի առաւօտ, մեր միջին կարգի պատկանող սրահին մէջ հաւաքուեցան այդ կարգի ուղեկիցներն և Աստուածային պաշտամունքը կատարուեցաւ, իւր թէ մի եկեղեցու մէջ հաւաքուած լինէին: Ինձ թուեցաւ թէ ուղեւորներն մեծ մասին ջոյց տուած այդ կրօնական ջերմեանը...

Իրի երկաթուղւոյ կայարանը արդէն լի էր դիմաւորող հաւատարմութեան բազմութեամբ: Բայց այդ միջոցին հեռագիր ստացուեց, որ Նորին Օծութիւնը Աղստաֆայից ուղեւորուելու է միայն կէսօրուայ ժամի 12ին և ժամանելու է Թիֆլիսի կայարանը 3 ժամից 3 րոպէ անցած: Համաձայն ստրա, ժամը 2ից սկսած, քաղաքին երկաթուղւոյ կայարանում Նորին համախմբուեցան քաղաքացիները իւր պաշտօնակիցներով և քաղաքիս ծայրնային երեցիկներով, արհեստաւորացի վարձուներն անգամները, համըմբերը իրանց դրօշակներով, շրջապատած հաւատարմութեան խումբն բազմութեամբ: Նշանակած ժամին Նորին Վեհափառութեան համար յատկացրած տառնձին գնացքը մօտեցաւ կայարանին: Հաւատարմութեան մէջ անմիջապէս տիրեց խորին լուսթիւն և ամենեւեմ անհամբերութեամբ իջեցին գլխարկները: Նորին Օծութիւնը, վայր գալով չորեկառքից, բարեհաճեց ընդունել քաղաքացիների և ոստիկանապետի շնորհակալութիւնները որոշամի ժամանելու մասին և օրհնեց բազմութիւնը, որից յետոյ կայարանը թնդաց ժողովուրդի «Կեցե՛ք՝ Հայոց ազգի Հայրապետը» անվերջանալի տղաղակներով: Այնուհետեւ սկսուեցաւ գնացքը, որին...

տիպուեցան իրենք ալ ունկնդիր դառնալ բողբոջականների սովորութեան համեմատ կատարուած այդ պաշտամունքի:

Կիրակի օրը շատ մեծ յարգանքով սուրբ կը պահուի Անգլիացիներին և Ամբրիկացիներին մէջ: այնպէս որ երբ շաբաթ կէսօրի առեկներ հասայ Մանչեսթըր, հայ վաճառականներն զօրմանեալներն գոց դուռ, որովհետեւ Անգլիայի մէջ տիրող սովորութեան համեմատ կիրակին սուրբ պահելու համար բանթողը նայն իսկ շաբաթ օր կէսօրէն յետոյ կը սկսի եղեր:

Մինչդեռ Պրանսի ամենէն զուարթ օրն կիրակի օրն է, սրճարաններն, զբօսատեղերն այդ օր աւելի հոծ բազմութիւն կը լինի և ամեն կողմ աւելի ուրախ ոգևորութիւն կը տիրէ, ընդհանրապէս Անգլիայի փողոցներն կարծես թէ կամայանան, ամեն մարդ իր տան մէջ քաջուած է, ոչ միայն զբօսապայքերն փակ են, այլ և ուստեստի վերաբերեալ խանութներն. կառավարութիւնը սուգանքի կենթարկէ և կը պատժէ կիրակի օր խանութ բացողներն:

առաջնորդում էր աստիկանապետը:

Վեհափառը ընթանում էր բաց կառքի մէջ, որի առաջ, ձի նստած, գնում էին երկու քահանայ, կրելով կաթողիկոսական խաչն և գաւազանը: Կաթողիկոսական կառքին հետեւում էին Ս. Էլմիածնից շնորհ բերած Սրբազան եպիսկոպոսների կառքերը և ապա բազմութիւնը՝ նոյնպէս կառքերով և ոտանք ձիաներով: Ճանապարհին կուտուած էր ժողովրդի մեծ բազմութիւն, որ անհամբերութեամբ ընդունում էր Հայրապետի օրհնութիւնը: Այդ քահանայիցն այդպէս առաջ, կամուրջի մօտ, արդէն սպասում էին գնացքին քաղաքի բոլոր հայ հոգեւորականութիւնը և մեր գաղութների աշակերտներն ու աշակերտուհիները: Այստեղ Վեհ. Հայրապետը, իջնելով կառքից, չորձառաւ և խաչը ձեռքին մօտ ամպհովանի տակ, որ կրում էին քաղաքացիներն Պ. Մատինեանը, իշխան Կանտանյանը Բեհբեգեանը, իշխան Նապօլեան Ամատունին և Պ. Արգար Յովհաննիսեանը: Այնուհետեւ հոգեւորականների դասը ընթացաւ դէպի վանքի մայր եկեղեցին: Առաջը դրնում էին Ներսիսեան գաղանդի և միւս գաղութների սաները իրանց ուսուցիչներով և դաստիարակներով, ապա երգեցիկ խումբը, հոգեւորա-

կանների դասը խաչով և խաչվարներով և, վերջապէս, Վեհափառը ամպհովանի տակ, խաչակրելով և օրհնելով աջ ու ձախ շրջապատող ժողովուրդը: Մտնելով վանքի եկեղեցին և սովորական աղօթքը կատարելուց յետոյ, Վեհափառ Հայրապետը դարձաւ ժողովրդին, օրհնեց և բարեմաղթեց կեանք Օգոստոսիս Կայսեր և իւր պաշտին: Դուրս գալով եկեղեցուց, Հոգեւոր Տէրը անցաւ երկու կարգ շարուած աշակերտների և աշակերտուհիների միջից և բարձրանալով վեհարանի սանդուղի վրայ, Նորից օրհնեց գաւթի մէջ խոնուած ահագին բազմութիւնը:

Մտնելով ապա վեհարանի դահլիճը, Նորին Օծութիւնը բարեհաճեց ընդունել նահանգապետի պաշտօնաւարտար իշխան Շերվաշիճէի շնորհաւորութիւնը:

Երեկոյեան վանքի եկեղեցւոյ պարիսպն և վեհարանը շքեղ կերպով լուսաւորուած էին և ժողովրդի մեծ քանակութիւն, մինչև ժամի 10 գիշերուայ, գրօնուած էր դաւթի լայնարձակ հրապարակում:

Յուրախութիւն մեր՝ Նորին Վեհափառութիւնը վայելում է քաջառօղջութիւն և պատկառելի դիմաց գծադրութիւնը պահպանած է առաջնայ նման անթառամ:

(Արձագանք—սեպտ 18/30)

տեսակ անկարգութիւններ հանեցին և քարկոծեցին ժողովատեղը, այնպէս որ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ միջամտել և խորհուրդ տալ քարոզիչ օրհորդներին որ զգուշանան ժողովուրդը իրենց դէմ գրգռել: Իսկ Անգլիայի մէջ, այդ վերականգնող փողոցներին մէջ անգամ հրապարակով արձակ համարձակ կը դորձեն: Մինչդեռ Պրանսի մէջ այդ ազանդաւորների ժողովատեղը փողոցի կերպարան կը ստանար ժողովրդին այնտեղ յատուան խուժելով և յարձակելով, Անգլիայի մէջ անոնք այնչափ երես դառն են որ փողոցներն ալ իրենց ժողովատեղ կը դարձունեն և կը յաջողին ժողովրդին կրօնական չափազանց ջերմեանը զուլումը: օգուտ քաղել, իրենց բթացուցող վարդապետութիւններին հետեւողներ դառնելու համար:

(Շարունակելի)

Մ. Փ.

զէֆը) որ Պոսթօն կը բնակէր, ան-
յապաղ Նիւ Եօրք վարեց, որպէս զի՝
Բիւսթէմ պէյին գիմարէ, և իրեն
բարեկամութիւն յայտնելով՝ նորա
միտք յախշտակէ:

Միտք հանուած հրացաններն
հարկաւ մի օրինակ չըլլալուն՝ կա-
ռավարութիւնը զանոնք երեք կարգի
է դասած. այսինքն՝ ալիա, և վաւառ և
կոնա, և նոցա, բոտ տեսակին, յա-
տուկ գինեք որոշած. հատը 3, 4 և
4,50 տօլարի: Կերելի թէ Ազարեանց
գիտաւարութիւնը՝ կոնա տեսակէն
գնել ու ալիա գինով Օսմանեան տէ-
րութեան վաճառել է եղբի, ինչպէս
որ յայտնելեցաւ յետագայ կերպի:

Նիւ Եօրք զէնքի առուտորով պա-
րագրող վաճառական մը՝ Կ. Պօլիս գոր-
ծակալ մը ունենալով՝ անորմէ բանին
էութեանը տեղեկացեր է. ուստի՝
չուտով մը ելեր Մեծ Օսկանեանին է
գիմար և նորա պատմեր է: Հարկաւ՝
Օսկանեան եւս հարկ է համարեր
Բիւսթէմ պէյի Ամերիքա հասած ա-
տեն բանին էութիւնը իրեն պատմել
և երեք տեսակ հրացաններէն մէյ
մէկ օրինակ ձեռք անցնելով, նորա
առջին է դրեր: Բիւսթէմ պէյ ունէր
իրեն հետ Անգլիայի ճարտար մեքե-
նագործ մը George Wyatt անուն:
Ասոնք երկուքը մէկտեղ իրենց ներ-
կայացուած հրացաններն քննելով և
նոցա մէջ մեծ տարբերութիւն գըտ-
նելով՝ կելլեն Վաշինգթոն կերթան
Օսմանեան գետպան Պլազ պէյի հետ
խորհրդակցելու: Ազարեան (ժողէֆ)
առանց հրաւիրանաց կելլէ հետերին
կրնկերանայ, և երբ Բիւսթէմ պէյ
գետպանին այցելութեան կերթայ,
Ազարեան եւս ներկայ կը գտնվի: Այս
այցելութեան առնի՝ երբ գետպանը
խօսք կը բանայ Բիւսթէմ պէյի պաշ-
տօնի վրայ, Բիւսթէմ պէյ կը յայտնէ
թէ այդ մասին առանձին տեսակցու-
թիւն ընել կուզէ: Պլազ պէյ խօսի
բանը բնութեանը կը դարձանայ Ազար-
եանին ներկայ գտնվելու յանդգնու-
թեանը վրայ. ուստի՝ խնդրած է որ
Ազարեան անմիջապէս գուրս ելնէ,
որպէս զի կարենան գաղտնի խօսակ-
ցիլ: Ազարեան տուր գէմ կը կենայ,
յայտնելով թէ գործը իրենն է և
գետպանը խառնվելու իրաւունք չու-
նի: Ազարեանի այս խորխա վարմանց
և իրր լեզուին ալ չկնաւ գիմարա-
լուն, Պլազ պէյ կըստիպի զնա բըռ-
նութեամբ աննկէն գուրս հանել:
Գաղտնի տեսակցութեան մէջ երբ
Պլազ պէյ գաւաճան ներդրութեան
կը տեղեկանայ, Բիւսթէմ պէյի հետ
կելլէ պատերազմական նախարարին
կերթայ և անդ միտադ կորոշեն ա-
ռաջին տեսակէն 300,000 հրացան
գնել՝ հատը 4 տօլարի:

Բիւսթէմ պէյ Նիւ Եօրք վերա-
դարձած առնի Օսկանեանի շատ գո-
հութիւն յայտնեց և շնորհակալու-
թիւն մատուց նորա, ըսելով թէ այս
մասին Օսմանեան տէրութիւնը մեծ
վտանգէ մը աղաւտելու միջոց մը գըտ-
նելովուն՝ հարկաւ տեսնօք պիտի լի-
ովին պատուի և վարձատրի:
Բայց Ազարեանք և նոցա արբանակը,

որ Օսմանեան կառավարութեան խել
մը պաշտօնատէրք էին, այսու իրենց
նենգութեան մէջ բացը մտնուն,
հարկաւ սկսեցին Օսկանեանը պախա-
րակել և անիծել: Ահա առաջին պատ-
ճառ Օսկանեանի «Տէվէթ խայընը»
լինելուն. բաց ի սմանէ, Օսկանեան ու-
րիշ մեծ ծառայութիւն մ'ալ բրած է
Օսմանեան տէրութեան իւր անձնու-
րացութեամբ ի շնորհ Բ. Դրան:

Օսկանեանի հրապարակախօսու-
թիւնք մեծ համբաւ գտած լինելուն,
որ մը Միտպրի անուն երեւելի անձը
նորա կը գիմէ և կառաջարկէ որ Օս-
կանեան 100 լէքըր տայ զանազան
տեղեր 8000 տօլար վարձատրութեամբ:

Դաշնագրութեան առնի Բիւսթէմ
պէյ վրայ հասնելով և բանին էութե-
անը տեղեկանալով խօսի կարգիլէ,
ըսելով թէ Օսկանեանի օգնականու-
թեան ինքը կարօտ լինելուն՝ նորա
բացակայութիւն անհնարին էր որ առ-
ջի ունենար, քանզի առանց նորա
ներկայութեան անկարելի էր բան մը
տեսնել: Այլ բանը նիւթական խնդիր
մը պարունակելուն, Բիւսթէմ պէյ
խոտտացաւ զնա լիովին վարձատրել
մեղացեալ աղագաւ: Օսկանեան որ Բիւս-
թէմ պէյի վաղեմի բարեկամն էր, և
նորա վրայ մեծ համարում և սէր ու-
նէր, զիջաւ նորա հաւատալ և այս
անձնուրացութիւնն ընել, առաջարկ-
ուած դաշնագրութիւնն մէկդի թող-
լով, և Բիւսթէմ պէյի պահանջմանց
հաւատարմաբար և անդադար ծա-
ռայել. այսինքն՝ զանազան կողմերէ
հասած հրացաններուն ընդունելու-
թեան վրայ հակել, նոցա քննութեանց
ներկայ գտնվիլ, նոցա անուրանելու
մէջ տեղադրվելուն և նշանակվելուն
վրայ ուշադրութիւն ընել, բեռնա-
ւորելու համար պատշաճ և արժան
գնով նաւեր գտնել, ևն. ևն., անանկ
որ խեղճ Օսկանեան գլուխը քերելու
ժամանակ չունէր: Ասի տարի ու կէս
տեսնց առանց գրէթէ վարձատրու-
թեան, բացի պատեհութենէ մը որմէ
կը յուսար շահաւորիլ. բայց նաեւս
նենգութեամբ իր ձեռքէն առնուե-
ցաւ:

Առնուք «Վաշինգթոն»ի հրա-
ցաններէն մէկ հատ իր օրինակ, Օս-
կանեան զրկած էր Թօրհանէ միւշիւրի
Խալիլ բաշային, Բիւսթէմ պէյի հա-
ւանութեամբ: Նորին Վաշինգթոն
զնա Վեհ. Արքային ներկայացնելով
Նորին Վեհապաւութենէն հրաման
առեր է որ 20,000 հատ առնվի ա-
նոնցմէ: Խալիլ բաշա արդէն ծանօթ
էր նոցա գնոց. այսինքն՝ հատը 27
տօլարի ստիպուած լինելն, և 10
% Օսկանեանի գովաւոր տրվելը:
Բայց կուզէր խանալ թէ, կարելի
էր որ այս գինէն աւելի վար առնը-
վէր: Ուստի՝ որոշած էր այս գիտա-
ւորութեամբ ուղղակի Վաշինգթոնի
գիմը հեռագրութեամբ մը: Խալիլ
բաշա Օսկանեանի վաղեմի բարեկամն
գտնվելով՝ և նորա մեծ ծառայու-
թեանց քաջ տեղեկ լինելուն, չու-
զելով զնա վերադառնալ, ելեր շիտակ
Մէրաթքէրին է գացեր որ հեռագր-
ութիւնը նա քաշէ: Այս աղագաւ

բանը յայտնելով և Ազարեանց ա-
կանջը հասնելով՝ նոքա խօսիցն կը
վաղեն Մէրաթքէրին վրայ և զնա շա-
հանդիր կացուցանելով կը յաջողին
համոզել ու գործը Խալիլ բաշայի
ձեռքէն բոլորովին բառնալ: Ահա
այս աղագաւ 27 տալէրի առնվելու
հրացանք 28 1/2 տալէրի կառնվին և
20,000ի տեղ 51,000: Վաշինգթոն
յօժարութեամբ կը միանայ Ազարեանց
հետ ու Օսկանեանը բացը կը ձգէ.
որովհետեւ նա հաւան 1 1/2 տօլար աւելի
պիտի առնէ և 10% տեղ 5% պիտի
վճարէ Ազարեանց:

Իրողութիւնը բացայայտելու հա-
մար, Օսկանեան կը պարտաւորի Կ.
Պօլիս երթալ: Հոն Ֆուատ փաշան կը
գտնէ իւր կենդանացուն արդէն կըն-
քած. բայց Ալի բաշան գեռ ոյջ լի-
նելով՝ երբոր նորա կը գիմէ, Նորին
Վաշինգթոն Օսկանեանի յարգը և
արժէքը քաջ ճանչնալով և Պլազ պէյի
միջոցաւ նորա բրած մեծ ծառայու-
թեանց տեղեկ լինելով՝ ուղեց զնա
վարձատրել և զանի գետպանութեան
պաշտօնով Ամերիքա զրկել, իբր Պը-
լազ պէյի յաջորդ. քանզի նա Ալիսա
պիտի երթար: Պլազ պէյ միտքը փո-
խելով և Ալի բաշայի մահը անակն-
կալ վրայ գալով՝ Օսկանեան նորէն
բացը մնաց:

Ալի բաշային մահուամբ՝ Օսկան-
եան ոչ միայն հզօր պաշտպան մը կո-
րուց, այլ նորա ոստիք միջոց գըտ-
նելով, սկսեցին զնա բամբասել, պա-
խարակել և հալածել, Ազարեանք և
նոցա արբանակը, մասնաւորապէս
այն մեծեղուն, արքայապան Հիւ-
սէյին Ալի բաշային, որոյ շահուն
Օսկանեան արգելք եղած էր, յատ-
կապէս «Մարթինի Հէնրի» հրացա-
նաց խնդրոյն մէջ: Այս հրացանէն Ա-
զարեանք վրանին առնել ուղեցին
Վաշինգթոնի ձեռք Օսմանեան տէ-
րութեան ծախել 600,000, հատը
87 անգլիական շիլլինկ!!! Օսկան-
եան վրայ գալով՝ այս կողոպուտին
առջին առած է, յայտնելով թէ նոյն
հրացան արտօնութեան տակ է, և
նորա արտօնատէրք «Բրօվիտէնս Թուլ
քօմբանի»ն է, ինչպէս որ յետոյ
յայտնուեցաւ. ուստի, անհրաժեշտ
հարկ է նախ և առաջ նորա գիմել և
խմանալ թէ նա քանի՞ կընայ շիլլինկ:
Մէրաթքէրի դուռը պարտաւորեցաւ
հեռագիր մը քաշել, և երբ անոնցմէ
խմայլեցաւ թէ հատը 61 շիլլինկի
կընայ տալ, ամենքը ապշած մնացին:
Այսու ամենայնիւ՝ չեմ գիտեր ինչ
պատճառաւ, դարձեալ Վաշինգթոն
ըի հետ քօմբաքօ ըրին, հատը 63 շի-
լլինկ! և Օսկանեան «Տէվէթ խայը-
նը» անուանեցին! Օսկանեան՝ որ մեղմ
և անխաղաղ մէկն է, պարտաւորե-
ցաւ վրէժխնդրութեան դիմել: Արդ՝
տեսնելով որ Արիստակէս շաբաթ գը-
լուրը գաւազութեամբ Ամերիքացի-
ութիւն կը պարծենար, և Տաճկաց
հետ խորխա կերպիւ կը վարվէր, նա-
եւս թիճարէթի ժողովոյն մէջ Ամերի-
քացիք կը ներկայացնէր, Օսկանեան
Ամերիքոյ գետպան Տր. Պօքէնի օր մը
կը հարցնէ թէ ինչպէս կըլլայ որ

Արիստակէս Ամերիքացիութիւն կը ձե-
ւացնէ՝ քանի որ նա միայն երկու տա-
րի է կեցած Մամերիքա: Դեռպանը
զարմանալով, զնա խօսիցն կը կանչէ և
իրմէ կը պահանջէ որ հարկ եղած վա-
ւերական թուղթերը յառաջ բերէ:
Արիստակէս ապշած կը խոտտանայ
զնա կատարել. բայց խել մը տան
եաքը, կենէ գետպանին կիմացնէ թէ
ինքը այսուհետեւ Ամերիքացիութենէ
հրաժարեր է: Դեռպանը ժպտելով
իրեն պատառիսաներ է թէ նախ և
յառաջ պէտք է իւր Ամերիքացիու-
թիւնը հաստատել և ապա հրաժա-
րականը տալու արտօնութիւնն ունե-
նալ:

Օսմանեան նախարարք բանին է-
ութեանը տեղեկ չըլլալուն՝ միա-
մտաբար զանի կընդունին իբր դարձի
եկած հպատակ մը և զնա կը պատ-
ուեն և պատուանշաններով կը փա-
ռաւորեն: Ահա խաղաղութեան
յաջողութիւն մը որ ասկէ աւելի չը
կընար լինել:

Երբ խաբանք, խաղաղութիւնք
և նենգութիւնք այսպէս կը վարձատ-
րին Բ. Դրանէն, և իրաւացի ծառա-
յութիւնք կարհամարհին և կը նա-
խառնվին, զարմանալի բան մը չէ տես-
նել թէ Օսկանեանի նախնի սէրը
զաղքած լինի և նորա բարեկամու-
թիւնը հիմա դառն թշնամութեան
դարձած, միտ բերելով թէ նիւթա-
կան փնտ կարելի է փոխարինել, ապե-
րախտութիւն ներուիլ, այլ նախա-
տինք ոչ երբէք:

Այս տողերը ուրիշ նպատակաւ
գրչի առնուած չեն, այլ Օսմանեան
տէրութեան մեծ ծառայութիւն մը
ընելու մօտք, բանին էութիւնը նորա
ճշդիւ իմացնելով. քանզի այս բաժ-
նեւորս բոլորին ալ ճշմարտութիւնք
լինելն՝ երբ թէ՛ Օգոստ. Սուլթանն և
թէ՛ Բ. Դուռն բարեհաճին քննու-
թեան ելնել, պիտի անշուշտ իմա-
նան և քաջ համոզուին, թէ խել մը
խաղաղաւ անձանց ջանիւք և թելա-
գրութեամբ յանդէտո անխառնու-
թիւն եղած է հլու և հաւատարիմ
ծառայի մը, որոյ յարգ և արժանա-
ւորութիւնք կրնան հաստատուիլ թէ՛
ինձ պէս կենդանի վկայներէ, թէ՛
Պլազ պէյէն անձամբ և թէ՛ նորա
պաշտօնական գրութիւններէ, թէ՛
Բիւսթէմ պէյի և Խալիլ բաշայի հա-
ղորդակցութիւններէ, թէ՛ գետպա-
նատան և Մէրաթքէրի դրան արձա-
նագրութեան, և թէ՛ Սաատուլլահ
փաշայէ որ զնա քաջ կը ճանաչէ:

Նաեւ այս գրութիւնք ձեղ ուղ-
ղուած են, քաջ համոզուած լինելով
թէ Արմենիայի թերթերն միշտ կը
թարգմանեն և ուշադրութեամբ կը
կարդայուն լինէ՛ Օգոստ. Սուլթանէն
և թէ՛ բարձրաստիճան պաշտօնատէ-
րերէ, որոնք՝ բանին էութիւնը ըմ-
բանելով փութան հարկ եղած փոխա-
րինութիւնը ընել ի պատիւ Օսմանեան
տէրութեան, ի սէր արդարութեան
և ըստ պահանջման լուսաւորեալ
քաղաքականութեան, անմեղ ար-
դարացուցանելով և մեղապարտն դա-
տապարտելով: Ասի՝ անյապաղ տեղի

Մ Ա Ր Ս Ե Յ Լ,
Հայերն տպարան Փ. Փորթոգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.